

MALİYET ENFLASYONU

Doç. Dr. Abdulaziz BAYINDIR*

Maliyet enflasyonu, üretilen mal ve hizmetlerin maliyetinin sürekli artmasıdır.

Emek, sermaye ve tabii kaynaklar gibi üretim faktörleri, üretilen mal ve hizmetlerin gerçek maliyetini oluşturur. Dolayısıyla bunların piyasa fiyatlarının artması, kaçınılmaz olarak maliyetlerin artmasını gerektirir.

Mal ve hizmet piyasalarının tekelleri bir özellik taşıması halinde, bu piyasalarda yer alan firmalar keyfi bir biçimde ve sürekli olarak fiyatlarını artırabilirler.

Güçlü sendikaların aşırı ücret talepleri ve bir kısım siyasilerin buna destek vermesi sebebiyle meydana gelen anormal ücret artışları maliyetleri yükseltmektedir. Bu durum, aynı zamanda toplumun çalışan kesimleri arasında ücret adaletsizliğine de yol açarak çalışma barışını ortadan kaldırmaktadır. Bazan bir müessesenin müdürü devlet memuru, onun makam şoförü de sendikacı işçi olduğu için şoför, müdüründen daha çok maaş alabilmektedir. Diğer taraftan ücretler ile fiyatlar devamlı birbirini kovalamaktadır. Fiyatlar artınca ücretler yetersiz hale gelmekte, ücretler artınca da maliyetlere yansımakta ve fiyatlar tekrar artmaktadır.

Vergiler, maliyetlere ilave edildiğine göre, bunların enflasyonu artıracığı açıktır. Katma değer vergisi gibi satış sırasında alınan vergiler de fiyatları derhal artırır.

Milli paranın yabancı para karşısında değer kaybetmesi demek olan devalüasyon da ithal edilen malların fiyatlarını yükselterek enflasyonu körükler.

Maliyet enflasyonunun en önemli unsuru faizdir. Faiz hammadde pazarlamaya kadar her safhada devreye girdiğinden maliyetleri büyük oranda etkiler. İşlerde görülebilecek küçük bir aksama kredi alanlara zor anlar yaşatır. Bu yüzden kredi alanlar tedbirli olmak için yüksek kâr elde etmek zorunda kalırlar. «ünkü ödemelerde bir aksaklık olursa iflasa varan sıkıntılar baş gösterir.

Banka ise hem parayı tekelinde toplayıp para arzını artırmakta hem de aldığı faizle maliyetleri artırıp para talebini körüklemekte ve iki taraftan da enflasyona sebep olmaktadır.

Maliyet enflasyonunu doğuran amilleri faiz, tekelleşmeler, işçi ücretleri, vasıtalı vergiler ve devalüasyon diye özetleyebiliriz.

A- Faiz

Faiz, maliyetleri sürekli yükseltip para ihtiyacını artırarak enflasyonunun en büyük amili olmaktadır.

Faizli sistemde sermayeye bir maliyet ödenir. Buna finansman maliyeti denir. Üretimden pazarlamaya kadar her safhada fiyatlara eklenen finansman maliyeti, kar topunun büyüyüp bir çığ haline gelmesi gibi fiyatları yükseltir. Finansman maliyeti bankanın aldığı faizdir. Firmalar kendi öz sermayeleri için de finansman maliyeti koyarlar. «ünkü banka faizi, meydana gelecek enflasyonun bir göstergesi olduğundan firmalar, kendi öz sermayelerini enflasyon karşısında korumak için ürettikleri mal ve

* İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

hizmetlerin fiyatına da finansman maliyetini eklerler. Demek ki, finansman maliyeti, faizin maliyetlerde meydana getirdiği artıştır.

Finansman maliyetinin fiyatı nasıl artırdığına bir örnek verelim. Bu hususta Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Profesörlerinden Sayın Dr. Mehmet YAZICI'nın lütfedip hazırladığı şu tablodan yararlanılacaktır.

Hazır Giysi Üretimi

1- Gereç mal oluşu

Kumaş	34.5
Astar	5.4
Dolgu maddeleri tele vs.	4.6
Düğme, iğne, iplik vb.	2.6
Toplam	47.1
Alış masrafları	0.3
Toplam.	47.4

2- Emek mal oluşu

Üretim işçiliği	12.2
Yardımcı işçilikler	1.8
Aylıklar (Yönetim giderleri)	1.9
Yasal ve isteğe bağlı sosyal masraflar.	1.5
Toplam	17.4

3- Dış edim mal oluşu

Reklam, hediye, temsil	3.2
Enerji masrafı	0.2
Bakım ve onarım	0.2
Vergiler ve harçlar	0.4
Toplam	4.0

4- Sermaye mal oluşu

Eskime payları	0.7	0.7
----------------	-----	-----

5-Başka mal oluşlar

Toplam	70.0	0.5
Finansman maliyeti %43	30	
Toplam	100	
Satış Kârı %30	30	130

Hazır Giysi Töptancısı

1- Alış mal oluşu

Alış bedeli	130
Alış masrafı	1

2- Emek mal oluşu

Yönetim ortak mal oluşu	1
Sürüm ortak mal oluşu	4
Toplam	136

3- Finansman maliyeti %40

Toplam	190.4
Satış kârı %40	76.16
Toplam	266.56

Hazır Giysi Perakendecisi

1- Alış mal oluşu

Alış bedeli	266.56
Alış masrafı	1.44

2- Emek mal oluşu

Yönetim ortak mal oluşu	1.5
Sürüm ortak mal oluşu	2.5
Toplam	272

3- Finansman maliyeti %40

Toplam	380.8
Satış kârı %50	190.4
Toplam	571.2

Şimdi Sayın YAZICI'nın yaptığı hesabı finansman maliyetini katmadan yapalım:

Hazır Giysi Üretimi

1- Gereç mal oluşu

Kumaş .	34.5
Astar	5.4
Dolgu maddeleri tele vs	4.6
Düğme, iğne, iplik vb.	2.6
Toplam	47.1

Alış masrafları

Toplam	47.4
--------	------

2- Emek mal oluşu

Üretim işçiliği	12.2
Yardımcı işçilikler	1.8
Aylıklar (Yönetim giderleri).	1.9
Yasal ve isteğe bağlı sosyal masraflar.	1.5
Toplam	17.4

3- Dış edim mal oluşu

Reklam, hediye, temsil	3.2
Enerji masrafı	0.2
Bakım ve onarım	0.2

Vergiler ve harçlar	0.4	
Toplam	4.0	
4- Sermaye mal oluşu		
Eskime payları	0.7	0.7
5- Başka mal oluşlar	0.5	0.5
Toplam	70.0	
Satış Kârı %30	30	
Toplam	91	

Hazır Giysi Toptancısı

1- Alış mal oluşu		
Alış bedeli	91	
Alış masrafı	1	
2- Emek mal oluşu		
Yönetim ortak mal oluşu	1	
Sürüm ortak mal oluşu	4	
Toplam	96	
Satış kârı %40	38.4	
Toplam	134.4	

Hazır Giysi Perakendecisi

1- Alış mal oluşu		
Alış bedeli	134.4	
Alış masrafı	1.6	
2- Emek mal oluşu		
Yönetim ortak mal oluşu	1.5	
Sürüm ortak mal oluşu	2.5	
Toplam	140	
Satış kârı %50	70	
Toplam	210	
Yuvarlak 230 lira		

Birinci tabloda fiyat 571 lira çıkmıştı. Bu tabloda 210 lira çıktı. İkisi arasındaki fark $571-210=361$ liradır. Yani Finansman maliyetinin eklenmemesi fiyatı %63'ten fazla ucuzlatmıştır.

Bu hesap kredi faizlerinin %80-85 civarında olduğuna göredir. Finansman maliyetinin %40 ile 43 arası ilave edilmesi bu miktarın ikiye bölünmesinden dolayıdır. «Çünkü konfeksiyonda biri yaz biri de kış olmak üzere iki temel mevsim vardır. 1997 Türkiye'sinde kredi faizlerinin bunun iki katı kadar olduğu düşünülürse o zaman finansman maliyeti ile birlikte perakende fiyatının 937.524'e çıkacağı kolaylıkla hesap

edilebilir. Faizin kalkmasıyla meydana gelecek ucuzlama da %78 civarında olur. 1997 Türkiye'si için bu rakam daha gerçekçidir. Yani 100 lira vererek aldığımız her malın 78 lirası doğrudan faize gitmektedir.

Hazır giysi üreticisinin kullandığı kumaş, astar, tela, düğme vs. de bir fabrikadan gelmektedir. O fabrikaların da hammaddelerini aldıkları yerler vardır. Mesela kumaş fabrikası iplik üreticisinden iplik alır. O da bunu üretmek için yapağı veya pamuğa ihtiyaç duyar. Bu maddeler fabrikaya gelinceye kadar da üç safhadan geçtiğine göre burada da faizin fiyatı %63 oranında artırmış olması gerekir. Buna göre hesabı yeniden yapacak olursak şu sonuç ortaya çıkar.

Hazır Giysi Üretimi (Maliyet rakamları %63 daha az hesaplanınca ortaya çıkan tablo)

1- Gereç mal oluşu	$47.1-29.67=17.43$	
Alış masrafları	0.3	
Toplam	17.73	
2- Emek mal oluşu	$17.4-10.96=6.44$	
3- Dış edim mal oluş	$4.0-2.52=1.48$	
4- Eskime payları	$0.7-0.441=0.26$	
5- Başka mal oluşlar	0.5	0.5
Toplam	26.41	
Satış Kârı %30	7.92	
Toplam	34.33	

Hazır Giysi Toptancısı

1- Alış mal oluşu		
Alış bedeli	34.33	
Alış masrafı	1	
2- Emek mal oluşu	$5-3.15=1.85$	
Toplam	37.18	
Satış kârı %40	14.872	
Toplam	52.52	

Hazır Giysi Perakendecisi

1- Alış mal oluşu		
Alış bedeli	52.52	
Alış masrafı	$1.44-0.9072=0.53$	

2- Emek mal oluşu	4-2.52= 1.48
Toplam	54.53
Satış kârı %50	27.27
Toplam	81.8
Yuvarlak 82 lira	

Demek ki, üretimden tüketime kadar bütün safhalara dahil olan finansman masrafı devre dışı kaldığı takdirde tüketicinin eline 571 liraya geçen bir malın fiyatı 82 liraya düşecektir. Fiyatlardaki düşüş bu safhada %86'ya ulaşmaktadır. Buna göre bir malı almak için ödediğimiz her 100 liranın 86 lirası faize gitmektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi bu tablo, kredi faizlerinin %80-85 civarında olduğuna göredir. 1997 Türkiye'sinde kredi faizleri bunun iki katı kadardır. Finansman maliyetini buna göre düşünerek fiyat düşüşü yaparsak o zaman bu hesaba göre 937.524 liraya alınan bir mal, faizler kalktığı takdirde sadece 49 liraya alınabilecektir. Bu hesaba göre faizin sebep olduğu fiyat artışı tam %95'tir. Türkiye için bu daha gerçekçi bir hesaptır. Demek ki, ödediğimiz her 100 liranın 95 lirası, faizin sebep olduğu fiyat artışına gitmektedir.

Fiyatlardaki düşüşün bu noktada kalması mümkün değildir. «ünkü faiz kalktığı takdirde enflasyon olmayacaktır. Bu sebeple böyle bir ortamda yıllık %10 kâr çok yüksek bir kârdır. Bugün dünyada %10'luk gerçek kâr elde eden müessese sayısı azdır. Hesabı her safhada %10 luk kazanca göre yapmak için mevcut kâr haddinin faizsiz ortamda tüketici fiyatlarına ne oranda yansıdığını bulalım:

Hazır Giysi Üretimi		
1- Gereç mal oluşu	47.4	
2- Emek mal oluşu	17.4	
3- Dış edim mal oluşu	4.0	
4- Sermaye mal oluşu	0.7	
5- Başka mal oluşlar	0.5	0.5
Toplam	70.0	

Hazır Giysi Toptancısı		
1- Alış mal oluşu		
Alış bedeli	70	
Alış masrafı	1	
2- Emek mal oluşu	5	5
Toplam	76	
Hazır Giysi Perakendecisi		
1- Alış mal oluşu		
Alış bedeli	76	
Alış masrafı	1.6	
2- Emek mal oluşu	4	
Toplam	81.6	

Önceki faizsiz satış bedeli 231 lira idi. Kâr çıkarınca 81.6 liraya düştü. Demek ki, kâr toplam bedelin %65 ini oluşturuyor. Her safhada %10 kâr eklediğimiz takdirde fiyat şöyle olur:

Hazır Giysi Üretim mal oluş	
Toplam.	70.0
Satış kârı %10	
Toplam	77
Hazır Giysi Toptancısına mal oluş	77+6 = 83
Satış kârı %10	8.
Toplam	91.3
Perakendeciye mal oluş	91.3+ 5.6= 96.9
Satış kârı %10	9.69
Toplam	106.59

Kâr oranı %10 olduğu takdirde fiyat 210 liradan yaklaşık 107 liraya düşer, yani %54 daha ucuz olur. Yapağıdan giysi olarak tüketicinin eline geçinceye kadar bütün safhalarda bunu uygulayacak olursak ortaya şu fiyat çıkar:

Hazır Giysi Üretimi		
1- Gereç mal oluşu	%54	18.84-10.17= 8.67
Alış masrafları		0.3
Toplam		8.7
2- Emek mal oluşu		6.96
3- Dış edim mal oluşu		1.6
4- Eskime payları		0,28

5- Başka mal oluşlar	0.5
Toplam.	18.04
Satış Kârı %10	1.804
Toplam	19.844
Hazır Giysi Toptancısı	
1-Alış mal oluşu	
Alış bedeli	19.844
Alış masrafı	1
Emek mal oluşu	5-3= 2
Toplam	22.844
Satış kârı %10	2.29
Toplam	25.134
Hazır Giysi Perakendecisi	
1- Alış mal oluşu	
Alış bedeli	25.134
Alış masrafı	1.437
Emek mal oluşu	1.6
Toplam	28.171
Satış kârı %10	2.82
Toplam	31

Burada 31 liralık bir fiyat çıktı. Bu fiyat, kredi faizlerinin %80-85 civarında olduğuna göredir. Bunun iki katında seyreden bugünkü şartlara göre bir hesaplama yaparsak fiyatın bunun çok altına düştüğü görülür.

Demek ki, kredi faizlerinin faizli bir ortamda 571.2 liraya aldığımız bir giysiyi, faiz kalktığı taktirde 31 liraya alabileceğiz. Aradaki 540 liralık fark, faiz ve faizin sebep olduğu fiyat artışlarıdır. Faizli ortamda bu fiyat habire yükselir ama faizsiz ortamda bu 31 liralık fiyat yaklaşık üçte bir oranında geriler ve orada kalır. «ünkü en son hesaplamada emek ve yönetim giderleri oldukça yüksek oranda tutulmuştur.

Bu sonuca çok kısa bir süre içinde ulaşılabilir.

Bundan sonra yazacağımız hususların fiyatlara etkisi burada dikkate alınmamıştır. Onlar da dikkate alındığı taktirde ucuzluğun akıl almaz boyutlara girebileceği ortaya çıkar.

Yüksek maliyetler ihracatı sekteye uğrattığından faizin kalkmasıyla dünya piyasalarıyla rahatlıkla rekabet edebileceğiz. Bugün dünyada söz sahibi ülkelerin tamamında faizli sistem hakim olduğu için onlar bu sahada bizimle rekabet edemeyeceklerdir.

B- Tekelleşmeler

Tekelleşme faizli sistemin bir sonucudur. Faizler, teşvikler ve korumalar tekellerin oluşmasına ve alabildiğine büyümesine sebep olur. Tekellerin oluşması rekabeti ortadan kaldırır ve bunlar, fiyatları istedikleri gibi artıran kurumlar haline gelirler. Tekelleri oluşturan sebepleri görmeye çalışalım.

1- Kredi sistemi

Bankalar küçük tasarrufları toplayarak krediye çeviren müesseselerdir. Bir başka ifadeyle onlar, binlerce kişiden topladıkları parayı bir kaç kişiye kredi olarak tahsis ederler. Bu kredinin verdiği ek imkanla bu bir kaç kişi kısa sürede büyük bir ovada ortaya çıkan volkan tepcekleri gibi yükselmeye başlarlar. Bunu bir örnekle açıklamaya çalışalım.

Bir ada devleti düşünelim. Burada herkes kendi halinde yaşarken yüz bin lira öz sermaye ile bir ticari banka kuruluyor ve on bin kişi, % 5 faizle ortalama 1000'er lira mevduat yatırıyor. Bu durumda mevduat toplamı on milyon lira olur. Bankanın % 10 munzam karşılık uyguladığını kabul edelim. Bunların her biri vadeli mevduat olduğu için bankanın 90 milyon kredi verme imkanı doğmuş olur¹. Banka bu krediyi ortalama 5000'er lira öz sermayesi bulunan dokuz kişiye % 5.5 faizle onar milyon olarak tahsis etmiş bulunsun. Bu şahıslar paranın % 5.5'ini bankaya vereceklerinden yapacakları işten %7.5 civarında kâr etmeleri gerekir. Sene sonunda Bankanın faiz geliri 4.95 milyon olur. Bunun 500.000 lirasını

mevduat sahiplerine öder ve geriye 4.450.000 lira kalır. Bunun %10'ununu devlete vergi olarak verse %5'ini de giderleri için harcamış olsa bankanın kârı 3.782.500 lira olur. Böylece banka, bir yıl içinde bölgenin en büyük tekeli olmuş olur.

Bu dokuz kişiden her biri sene sonunda %7.5 kâr ederek paralarını 10.750.000 TL. ye çıkarmışlar, bunun on milyonu ana para ve beş yüz elli bin lirası faiz olmak üzere toplam 10.550.000 TL sini bankaya vermişler ve kendilerine 250.000'er lira kâr kalmıştır. Böylece sermayelerini bir yılda elliye katlamışlardır. Devlete verecekleri vergi ve masrafları on milyon gibi bir sermayeye sahip olmanın verdiği itibar ile yaptıkları ek işlerden elde edilebilir. Bu, her yıl artarak devam edecek bir süreçtir. Şimdi bunların yanında o bölgenin hangi esnafı ve tüccarı dayanabilir. Bunlar kısa sürede marketler kurarak bakkalları, büyük mağazalar kurarak esnafı, nakliye firmaları kurarak nakliyecileri devre dışı bırakıp bütün piyasayı tekellerine alamazlar mı? Artık bundan sonra fiyatlar bu şahısların ağızlarından çıkan sözlerle belirlenir. Bunlar zenginleştikçe kendilerini daha akıllı kabul ederler, tamahları artar ve az kâra razı olmazlar.

Bunlar kolay kazandıkları için bol harcarlar, toplumun ahlakını bozucu davranışlarda bulunur ve kötü örnek olurlar. Hükümetlerin de bunlara boyun eğmeleri gerekecektir.

2- Teşvikler

Bankadan kredi alanlar yüksek kâr elde etmek zorundadırlar. Kazançları, ödeyecekleri faiz miktarının altına düşerse iflasa varan sıkıntılar baş gösterir. «ünkü faizli sistemde banka, kredi kullananın hiç bir riskini kabul etmez. Bu sebeple üç veya dört yıl sonra faaliyete geçecek bir fabrika-

yı banka kredisizle kurmak imkansızdır. Buna hiç bir yatırımcı cesaret edemez. Yatırımlar, kısa vadede yüksek gelir getirecek işlere yönelir. Bu da ülkenin ihtiyaç duyduğu bir çok alanda yatırım yapılmaması demektir.

Faizli sistemde ülkenin ihtiyaç duyduğu bir kısım yatırımların gerçekleşmesi için devlet bankaları devreye girerek yatırımcılara teşvik kredisini verir. Bu sistemde gerçekten de devlet teşviki olmadan önemli yatırımlar yapılamaz. Ama teşvik kredileri, daha çok ülkedeki enflasyon oranının altında bir faizle verilen krediler olduğundan bu yolla devlet, bankalarındaki mevduatın gerçek sahipleri olan geniş halk kitlelerinin hakkını küçük bir azınlığa devretmiş olur.

Bakarsınız ki, kendi halinde, üç beş kurusu olan bir kişi, aldığı teşvikler sayesinde kısa sürede büyük bir fabrikanın sahibi olmuş ve yüklü bir sermayeye hükmetmeye başlamıştır. Teşvikler daha çok siyasi maksatlarla kullanılır ve ülkeye umulan ölçüde fayda sağlamaz. Sonuçta devlet kassasından kısa sürede zengin olan bu şahısların bir kısmı artık doymak bilmeyen iş-tahlarla halkı sömürenler arasına katılırlar.

3- Korumalar

Devlet yerli üretimi teşvik için bazı malların ithalatını yasaklar, bazı malların ithalinde de yüksek gümrük duvarları koyar. Genellikle bir iki firmadan ibaret olan yerli üreticiler, böylece mallarını dış pazarlara nispetle çok pahalıya satma imkanı elde etmiş ve rakibi bulunmaması sebebiyle daha kalitesiz malı piyasaya sürme avantajını yakalamış olurlar. Sonuçta zarar eden vatandaşlardır. Bu gibi firmalar yatırımlarını daha çok teşvik kredisizle yaparlar. «ünkü ellerinde bulunan büyük sermaye sebebiyle siyasileri istedikleri gibi yönlendirme imkanını elde etmişlerdir. Geleneksel olarak devlet büyüktür ama artık fiili

olarak büyük olan devlet değil, iş adamlarıdır. Bunlar sadece fiyatların belirleyicisi değil, kimlerin iktidara geleceğinin, politikaların ne olması gerektiğinin de belirleyicisi olurlar. «ünkü seçimi kazanıp iktidara gelmek için büyük paralara ihtiyaç duyulur. Bu paralar da onlarda vardır.

C- İşçi Ücretleri

Enflasyon hayatı çekilmez hale getirdiği için tarımda çalışanlar, çapa ve küreği bırakıp dengesizce şehirlere göç etmiş ve buralara yığılmışlardır. İlerisinde emekli olabilecekleri kadrolu bir iş bulabilenler şanslı sayılmış, diğerleri de ayakta durabilme mücadelesine girmişlerdir.

Ancak meydana gelen enflasyon, ücretleri kısa sürede yiyip tükettiği için şanslı sayılan kişiler kısa sürede sıkıntı ve çaresizlikle yüz yüze gelirler. Köylerine dönmek isteseler dönemezler. Bunu ne kendileri, ne eşleri ne de çocukları kabul eder. Zaten geçinebilselerdi şehre gelirler miydi ? İşten ayrılırsalar bir başka iş bulmak mümkün olmaz. Bu çaresizlikler bütün işçileri sardığı için topluca hareket etme ihtiyacıyla sendikalar kurmuşlar, işçiyi iyi bir oy deposu olarak gören siyasilerin desteği ile bir çok sendikal haklar koparmışlardır. Artık grevli, toplu sözleşmeli yeni bir çalışma hayatı enflasyon karşısında işçiye rahat nefes aldırın bir can simidi olarak devreye girmiştir.

Bir de kıdem tazminatı sistemi getirilmiş, işveren işten çıkaracağı işçiye yüklü bir para ödemek zorunda bırakılmıştır. Artık iş yerini kapama veya işçisini işten çıkarma halinde işverenler altından kalkamayacakları maddi yükler altına sokulmuştur.

Kıdem tazminatı ödemek istemeyenler işçilerini ikide bir işten çıkarıp asgari ücretle tekrar işe almaya ve bu yüzden onları

sıkıntılara sokmaktadırlar. Diğer yandan başka bir işyerinde daha iyi iş bulanlar kıdem tazminatının yanmaması için öbür işe gidememektedir. Çalışma hayatı, yanlış karar ve uygulamalar sebebiyle tam bir keşmekeş içine girmiştir.

Günümüz toplumlarında artık işçi sınıfı, memur sınıfı ve işverenler sınıfı gibi sınıflar oluşmuştur. Bu sınıfların bir biriyle ilişkileri çoğu zaman dostça olmamaktadır. Bu sınıflar toplumu parçalamaya ve içten çökertmeye sebep olmaktadır. Memur, devlet imkanını kullanarak, işçi sendikal hakları öne alarak, işveren de elindeki maddi imkanı değerlendirerek sınıflar arası mücadeleye katılmakta ve üstün gelmeye çalışmaktadır.

Enflasyon ekonomiyi bozduğu gibi çalışma hayatını da bozmuştur. Çalışma hayatı da enflasyonu kamçılayan bir yapı kazanmıştır. Böylece problemler birbirine girmiş haldedir.

D- Vergiler

Devletin temel görevi, iç ve dış güvenliği sağlamak, alt yapı yatırımlarını yapmak ve sosyal adaleti temin etmektir. Eğitim ve sağlık konusunda da vatandaşa destek olmak ve öncülük etmektir.

Osmanlı toplumunda Eğitim ve sağlık hizmetleri vakıflar tarafından yürütülürdü. Polis, jandarma ve savcılık müesseseleri yoktu. «ünkü her vatandaş toplumuna sahip çıkıyor, iç güvenliği bozan davranışların ortaya çıkmasına imkan vermiyordu. Yasal düzenleme buna göre idi. Bu üç kuruluş tanzimattan sonra ortaya çıkmıştır. Bundan sonra devlet vatandaş devre dışı bırakmış, kendi yaşadığı toplumla ilgilenmesine mani olmuş, onu küstürerek nemelazımcı olmasını sağlamıştır. Onun için Tanzimatın sonrasını bir bozulma devresi saymak gerekir.

Tanzimatıtan önce belediye hizmetlerinin büyük çoğunluğu vakıflar tarafından yürütülmekteydi.

Din hizmetleri ya vakıflar tarafından ya da bölge halkından toplanan paralarla yürütülüyordu. Devletin sırtındaki işçi ve memur yükü bugünkü ile kıyas kabul etmeyecek kadar azdı. Başarılı olmayan memurların işine derhal son verilebiliyordu. Merkezden yönetim değil, yerinden yönetim esas alınmış ve eyaletler öncelikle kendi yağları ile kavrulmaya çalışmışlardı.

Bugün devlet her işe girmiş, vatandaşı dışladığı için her şeyi kendi kontrolüne almıştır. Askeri, memuru, işçisi, okulları, belediyeleri, sağlık teşkilatı, devlete bağlı iktisadi kurumları ve sairesiyle devlet, piyasanın en büyük müşterisi olmuştur. Enflasyon sebebiyle artan fiyatlar, devletin işçisini ve memurunu etkilemekte ve bunların

ücret artışı talebinde bulunmalarına sebep olmaktadır.

Devletin bütün harcamalarının bedeli durmadan yükselmektedir. Bunun için alınan vergiler hep yetersiz kalmakta ve yeni vergi kanunları çıkarmak hükümetlerin önemli işlerinden sayılmaktadır. Devlet daha çok vergi almak istedikçe işverenler daha az vergi vermenin yollarını bulmaktadır. Artırılan vergiler hep gelir vergileri veya katma değer vergisi olduğu için zenginlerin kesesinden çıkmamakta, fiyatlara yansiyarak enflasyona ve pahalılığa yol açmaktadır.

Enflasyon olmazsa devletin harcamaları artmayacak, devlet daha az işçi ve memur beslerse vergi indirimine gidilecek, vergi gelirden değil de maldan alınırsa vatandaş değil, zenginler vergi vermiş olacaklardır.

1- Bunun nasıl olduğunu anlamak için bundan önce yayınlanan Talep Enflasyonu başlıklı yazımızın kaydi para ile ilgili bölümüne bakılması gerekir.